

XERREM DE LLIBRES

Marcus Marc i la ruta del coltan

de Núria Climent Codina

**“Cercàvem or i vam baixar a la mina.
I la foscor s'il·luminà de sobte
perquè érem dos a contradir la nit”.**

Joan Vinyoli

1. Arribada a Goma / 2. La història d'en Kibwe

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Marcus Marc arriba a Goma, a la República Democràtica del Congo (RDC), pilotant un avió¹. Us agrada volar en avió? Quins altres mitjans de transport coneixeu i heu fet servir? Quin és el que més us agrada i el que menys?
2. Marcus Marc és comandant d'avió i Kibwe era miner i actualment és cambrer². Què us semblen aquestes tres professions? Quina és la vostra professió? Quina professió us agradaria tenir?
3. L'autor descriu Kibwe com un noi jove, prim, força alt i amb els cabells molt curts, gairebé rapats³. I vosaltres com sou? Podeu descriure-us vosaltres mateixos físicament? Us agraden els nois amb els cabells llargs? Expliqueu com aneu vestits avui.
4. El torn de feina del Kibwe acaba a les 9⁴. Quin torn laboral preferiu? Matí, tarda o nit? O preferiu fer jornada partida? Com concilieu la vida laboral amb la familiar?
5. Des de la finestra del bar es veuen la pista de l'aeroport, el llac i algunes muntanyes⁵. Descriuiu què veieu des de les finestres de casa vostra. És un paisatge urbà o rural? Quantes finestres teniu a casa? Són totes exteriors? Teniu balcó o terrassa?

2. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

6. L'avió comandat per Marcus Marc ha de fer un aterratge d'emergència⁶. Tant pel passatge com per la tripulació l'experiència deu haver estat colpidora. Heu viscut alguna situació similar dins d'un avió? I en un altre mitjà de transport? Si no és així, en quina altra situació heu vist perillar la vostra vida? Com us sentíeu en aquell moment?
7. El vol anava d'El Caire a Johannesburg⁷. Heu viatjat mai a l'Àfrica? Heu canviat mai de continent? Expliqueu algun viatge important de la vostra vida.
8. El Kibwe té cicatrius al cap i a les mans⁸. Recordeu algun cop que us hagueu fet mal? Què va passar? Vau haver d'anar a l'hospital? Vau perdre el coneixement?
9. El comandant Marcus Marc sent una gran curiositat cap a Kibwe⁹. Heu sentit en alguna ocasió una gran curiositat cap a una persona? Per què? Vau poder satisfer la vostra curiositat? Com?

3. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

10. Els mecànics reparen l'avaría del motor de l'avió¹⁰. Sou manetes? Normalment repareu vosaltres les coses que s'espantllen a casa, o truqueu a professionals? Expliqueu alguna reparació que sapigueu fer.
11. Al bar de l'hotel la tripulació i els passatger aplaudeixen Marcus per l'aterratge¹¹. Com creieu que es deu sentir Marcus en aquell moment? Us heu sentit alguna vegada d'aquesta manera?
12. Kibwe, atès que treballa en un establiment turístic, es fa dir Frank, perquè és més fàcil de pronunciar per als occidentals¹². Què en penseu d'aquesta pràctica? Creieu que li fa perdre personalitat o que n'hi fa guanyar? Vosaltres ho faríeu?
13. El mòbil del Marcus sona a l'inici de la conversa amb en Kibwe, i hi mira els missatges rebuts i els contesta¹³. Com veieu aquesta pràctica? Creieu que l'ús del mòbil és abusiu, en la nostra societat? Quines pràctiques considereu inadequades, en relació amb l'ús del mòbil?
14. Quan Marcus revisa els seus missatges al mòbil, creu que ha estat mal educat¹⁴. Què creieu que és la mala educació? Qui creieu que té la culpa de la mala educació d'una persona? I en els nens? Quin paper creieu que ha de tenir la família en l'educació d'una criatura? I l'escola?

¹ Referència a la pàgina 7: "El comandant Marcus Marc baixa de l'avió."

² Referències a les pàgines 7 i 10: "Comandant de vol: Marcus Marc, 33 anys." i "I com un miner acaba servint cafès al bar d'un aeroport?"

³ Referència a la pàgina 9: "És un noi jove, prim, força alt i que porta els cabells molt curts, gairebé rapats."

⁴ Referència a la pàgina 10: "El meu torn acaba a les 9."

⁵ Referència a la pàgina 13: "La taula és a prop d'una gran finestra que deixa veure la pista de l'aeroport, alguns prats al peu d'una muntanya molt alta i un llac molt gran al fons amb petites barques de vela."

⁶ Referència a la pàgina 7: "Aterratge d'emergència realitzat amb èxit."

⁷ Referència a la pàgina 7: "Ha sortit a les 12 de l'aeroport d'El Caire, a Egipte, (...) El vol tenia com a destinació Johannesburg, a la República de Sudàfrica."

⁸ Referència a la pàgina 9: "S'hi veuen grans cicatrius."

⁹ Referència a la pàgina 10: "El comandant Marcus Marc sent una curiositat immediata cap al noi."

¹⁰ Referència a la pàgina 8: "(...) s'ha reunit amb els mecànics que (...) li han dit que necessitaran més d'un dia per reparar l'avaría del motor."

¹¹ Referència a la pàgina 8: "Només entrar, sonen aplaudiments."

¹² Referència a la pàgina 14: "Jo sóc en Kibwe. Però aquí tots em coneixen com Frank."

¹³ Referència a la pàgina 15: "Llegeix uns quants missatges i, després, es posa a escriure ben ràpid la resposta amb els polzes."

¹⁴ Referència a la pàgina 15: "(...) i que el que acabo de fer és de mala educació."

Les imatges Aeroports

**Aeroport de Kinshasa
(RDC)**

**Aeroport del Prat
(El Prat de Llobregat)**

Les expressions

Fer petar la xerrada: conversar.

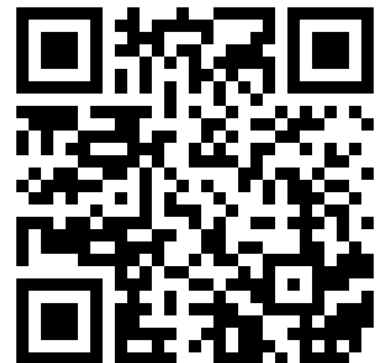
Ploure a bots i barrals: ploure molt.

La cançó. *El que val la pena de veritat, dels Pets*

La història s'inicia amb un aterratge d'emergència gràcies al qual Marcus Marc coneixerà Kibwe, que li explicarà la seva història. La cançó dels Pets també descriu un vol accidentat.

Just en el moment en que l'avió
anava caient sense control
i la gent xisclava
em va venir a la ment aquell clotet
que et surt rient
i la llargada infinita del teu coll.
Els arbres s'anaven acostant
ràpidament per la finestreta
i encara que semblava inversemblant
no estava trista havent tastat els
teus petons
tot i el fum sortint dels alerons.

Just abans del cop damunt d'un
camp de gira-sols
i encapçalar demà les portades
un fort cop de vent va redreçar-nos
bruscament
i el capità ens va saludar per
l'interfon.
Sonaven ben lluny com de costum
absurdament les ambulàncies.
I encara que semblava inversemblant,
l'endemà ja me n'havia oblidat,
del que val la pena de veritat.

L'explicació: les llengües d'Àfrica

La llengua ens diu sempre moltes coses sobre els pobles que la parlen, és una font de coneixement històric. A l'Àfrica hi ha més de 1.000 llengües, totes elles molt precises i amb un lèxic molt abundant. Les llengües més esteses es troben a la zona de la sabana i les menys esteses a la muntanya i a la selva, on les migracions i les comunicacions han estat més difícils.

A l'Àfrica hi trobem 10 famílies de llengües autòctones: afro-asiàtica, kordofana, mandé, atlàntico-occidental, adamawa-ubangui, kwa, voltaica, nilo-sahariana, khoisana i bantú. Moltes d'elles les trobem a diversos estats africans a la vegada; això és producte de la colonització. La llengua és un instrument fonamental a l'hora de dominar un poble; per això els colonitzadors van imposar les seves sobre la resta de les que es parlen a l'Àfrica. Les llengües oficials dels països africans segueixen essent les que van portar els colonitzadors, encara que, per sort per al patrimoni cultural de la humanitat, la majoria de llengües africanes no s'han perdut i continuen essent d'ús corrent. És doncs normal que un africà domini tres o quatre llengües: les que es parlen al seu territori, la seva pròpia i la colonitzadora.

Extret de la xarxa de recursos sobre educació per la pau, el desenvolupament i la interculturalitat EduAlter, a www.eudalter.org/material/vld/africa4.pdf

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. La història es desenvolupa a l'Àfrica. Dividiu el grup de conversa en dos equips. Aquests equips hauran de jugar anomenant, per torns ordenats alternatius, un estat africà i la seva corresponent capital.
2. Marcus Marc i Kibwe es coneixen al bar de l'aeroport de Goma. Organitzeu el grup per parelles. Cadascuna d'aquestes parelles ha de dur a terme un *rol play* de bar. Una persona fa de cambrer i l'altra de client. El client ha de fer la seva comanda i interrogar el cambrer sobre aspectes de la seva vida personal.
3. Trieu, del capítol, una frase que us agradi i expliqueu per què l'heu triada als companys. Un cop hagueu sentit totes les frases compareu-ne dues i expliqueu quina d'aquestes us agrada més o menys i per què.

Activitats per preparar a casa i compartir

Kibwe explica que el seu nom significa "beneït" o "lloat" en swahili. Prepareu-vos una explicació del significat i l'origen del vostre nom per compartir amb els companys a la següent sessió.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

3. L'arribada a la mina

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. En Kibwe vivia en un poblat i treballaven la terra¹⁵. Compareu la vida al camp i a la ciutat. Quina d'aquestes maneres de viure us agrada més? Per què?
2. Kibwe parla del *txukudú*, un mitjà de transport sense motor construït manualment per la gent del seu poblat¹⁶. Quines diferències hi ha entre el *txukudú* i el patinet? I entre el *txukudú* i la moto? I entre el *txukudú* i la bicicleta? Amb quin mitjà de transport us agrada més desplaçar-vos?
3. Kibwe descriu en què consisteix el treball a la mina de coltan¹⁷. Aquí a Catalunya també hi ha mines. N'hi ha de potassa, de carbó, de plom, etc. Creieu que les condicions laborals a les mines catalanes són les mateixes que a les del Congo? Coneixeu alguna persona que hagi treballat o que treballi en una mina? Coneixeu alguna zona de Catalunya on hi hagi mines?
4. A prop de la mina hi havia una sínia, que és un mecanisme per elevar l'aigua i aconseguir així energia elèctrica¹⁸. La sínia pot ser accionada per la força d'un animal, del vent o de l'aigua. Coneixeu altres màquines que facin servir l'aigua o el vent per produir energia? A la vostra vida diària utilitzeu alguna màquina que tingui com a força motriu el vent o l'aigua? Creieu que teniu hàbits respectuosos amb el medi ambient?

2. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

5. Kibwe explica els càstigs a què eren sotmesos a la mina¹⁹. Recordeu si de petits, en alguna ocasió, vau ser castigats? Què havíeu fet? Com us van castigar? Quan éreu petits, us portàveu bé?
6. Kibwe explica que per anar a l'escola havia de caminar dues hores per anar i dues més per tornar²⁰. Vau poder anar a l'escola? Com era el camí que teníeu per anar a l'escola? Era un camí molt llarg? Havíeu de canviar de poble o ciutat? Havíeu d'agafar algun transport o hi anàveu a peu? Era perillós?
7. Kibwe es sentia un esclau a les mines de coltan²¹. Recordeu algun moment històric on l'esclavatge fos una pràctica generalitzada i socialment ben vista? Recordeu països on l'esclavatge ha estat especialment rellevant? Actualment hi ha esclaus a algun lloc del món? Anomeneu formes diverses d'esclavatge.
8. Tendaji era el millor amic de Kibwe²². Quan éreu petits teníeu un "millor amic"? Com es deia? Com era? Què fèieu, junts? Com el vau conèixer?
9. Kibwe relata que, a la mina, vigilants i companys miners et podien robar el mineral extret²³. En alguna ocasió us han robat alguna cosa? Què, com i on? Us han entrat mai a casa a robar?

3. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

11. Tendaji va curar la ferida al cap de Kibwe²⁴. Sabeu curar una ferida? Com penseu que s'hauria de curar una ferida al cap? I una ferida a l'ull? I una cremada?
12. Tot i que la família de Kibwe era molt pobre, ell de menut mai en va ser conscient²⁵. Què creieu que és ser pobre? No tenir diners? Quines coses valoreu més a la vida? Quina importància tenen els diners? Una persona pot ser rica i no tenir diners?
13. Els soldats van entrar al poblat i es van endur tots els homes²⁶. De nou, un grup humà en sotmet un altre. Perquè les persones actuem d'aquesta manera? Creieu que les persones som bones, per naturalesa? És possible un món sense guerres?
14. En una segona fase, els soldats es van endur els nens per treballar²⁷. Què opineu sobre el treball infantil? Hauria d'estar prohibit? Fins a quina edat? Fer pel·lícules o anuncis per a la televisió també és treball infantil? S'hauria de castigar els pares que fan treballar els seus fills?

¹⁵ Referència a la pàgina 19: "(...) vaig néixer en un petit poblat a dos dies de camí d'aquí."

¹⁶ Referència a la pàgina 20: "Un *txukudú* és un vehicle fet de fusta."

¹⁷ Referència a la pàgina 27: "(...) Allà rascàvem les parets buscant vetes de coltan. (...) la foscor era gairebé absoluta. L'aire era feixuc (...)"

¹⁸ Referència a la pàgina 28: "Llavors havíem d'anar a prop del riu, on uns altres havien construït una petita sínia (...)"

¹⁹ Referència a la pàgina 30: "Si creien que no treballaves prou, rebies el pitjor càstig de tots: et tallaven una mà (...)"

²⁰ Referència a la pàgina 21: "(...) anàvem tots junts a l'escola del poblat veí, (...) i tot i que havíem de caminar 2 hores (...)"

²¹ Referència a la pàgina 23: "Era un esclau a les mines de coltan."

²² Referència a la pàgina 24: "En Tendaji, el meu millor amic, (...)"

²³ Referència a la pàgina 30: "Sempre havies d'estar alerta, tothom podia ser un lladre, (...)"

²⁴ Referència a la pàgina 24: "(...) en Tendaji s'ocupava de curar-me la ferida del cap (...)"

²⁵ Referència a la pàgina 19: "Encara que avui sé que érem molt pobres, de nen no m'ho semblava: (...)"

²⁶ Referència a la pàgina 22: "Tots els homes havien desaparegut."

²⁷ Referència a la pàgina 23: "(...) aquest cop es van endur els nens de més de 10 anys i totes les noies."

Les imatges Nuclis de població

Goma (RD Congo)

Barcelona

Vidrà

Les expressions

Aixecar la camisa: enganyar algú.

Tallar el bacallà: manar.

La cançó. *Cant miner*, de Lluís Llach

La cançó *Cant miner* és un homenatge a la mineria, en el context de les vagues mineres d'Astúries dels anys 70 del segle XX.

Canta el miner al fons del seu gran
forat
de dia o nit, tant li fa,
jo sento el clam que ressona a la vall
i que el vent em va portant.

- Jo et grataré, terra, fins fer-te sang,
vull saber si saps plorar
com la mainada que a casa he deixat,
com jo, que m'estic matant.

Canta el miner al fons del seu gran forat,
ningú l'escolta, ell bé ho sap,
sols les parets de la cova tan gran
amb el plor es van tornant fang.

L'explicació: la mineria actual a Catalunya

Les activitats extractives estan repartides per tot Catalunya. Algunes d'aquestes activitats ja han finalitzat, d'altres encara estan en actiu, però ens indiquen que a totes les comarques de Catalunya hi ha minerals d'interès per ser explotats.

Els únics jaciments de Creta de tot l'estat es troben a Catalunya. Els jaciments de graves i sorres es troben arreu de Catalunya, seguint, majoritàriament, els cursos fluvials, ja sigui a la mateixa llera o bé en terrasses fluvials. Els productes de pedrera són els majoritaris i de minerals metàl·lics no se n'extreuen.

L'any 2007 hi havien unes 700 activitats extractives que ocupaven més del 0'42% del territori català (13.267 ha). A Catalunya la mineria genera 3.717 llocs de treball i un volum de negoci de més de 570 milions d'euros, un 12'76% del total d'Espanya.

Extret de <http://www.gencat.cat/icaen>

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Tendaji i Kibwe són dos noms africans. Jugueu al penjat en grup amb noms propis catalans, tant femenins com masculins.
2. Jugueu en grup a endevinar cançons catalanes conegudes fent gestos; qui fa els gestos no pot parlar.

Activitats per preparar a casa i compartir

Kibwe explica quina era la seva vida diària al poblat on va néixer. Prepareu a casa una petita explicació de la vostra rutina diària de quan éreu menuts.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

4. Retorn al campament / 5. El càstig

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Mentre Kibwe estava tancat a la gàbia pensava en què li agradaria fer si mai en sortia²⁸. Us agrada fer plans de futur, o preferiu viure al dia?
2. Els xofers que transportaven Kibwe parlaven sobre com gastar els diners que guanyarien amb la venda de la remesa de coltan que portaven²⁹. En què us agrada gastar-vos els diners. En què no gastaríeu mai diners?
3. Kibwe explica que tenir un objectiu ajuda a sobreviure³⁰? Expliqueu alguns dels vostres objectius vitals (familiars, laborals, personals, socials, etc.).
4. Un dels menjars amb què s'alimentaven a la mina era amb la mandioca³¹. Quins menjars us agraden? Quins menjars detesteu? Compareu la cuina catalana amb la de la vostra cultura.
5. Els xofers que transportaven Kibwe parlaven de marxar a un altre país³². Us agrada o us agradaria viure lluny del vostre país d'origen? Us agrada viatjar a l'estranger?

2. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

6. El capatàs de la mina era un home gros i brutal³³. Heu conegut algú molt cruel? Qui era? Com es comportava? Quines coses feia? Descriviu-lo, tenint en compte que ens podem estar referint a una persona de ficció.
7. L'estada a la gàbia de càstig va canviar Kibwe per sempre³⁴. Podeu explicar alguna vivència que hagueu tingut que hagi marcat el rumb de la vostra vida?
8. Kibwe volia deixar la feina de miner i ho va aconseguir³⁵. Quants cops heu canviat de feina? Podeu explicar perquè vau canviar de feina? El canvi va ser fàcil? Heu treballat en feines dures?
9. Kibwe de petit ajudava la seva mare, les seves germanes i la seva àvia a preparar el menjar³⁶. De menuts ajudàveu a casa? Quines tasques fèieu? Us agradava fer-les?

3. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

10. Kibwe va ser castigat durament per haver sortit del campament³⁷. Hauríeu fet el mateix, en el seu lloc? Què hauríeu fet de diferent? Se us acut algun pla mitjançant el qual Kibwe hagués pogut evitar el càstig? Hauríeu intentat fugir i no tornar al campament?
11. Kibwe es va adonar que hi havia persones que es feien riques a costa de la seva feina esclava a les mines³⁸. Podeu trobar altres situacions semblants arreu del món? Com creieu que es podria revertir aquesta situació?
12. Com ja s'ha dit anteriorment, Kibwe volia deixar de ser miner³⁹. Ell ho va aconseguir mitjançant una estratègia concreta. En un context com el que descriu el llibre, creieu que Kibwe hagués pogut fer alguna estratègia diferent per canviar de feina, o aquesta era l'única sortida?
13. Els guardins del campament miner anaven armats⁴⁰. Què penseu sobre l'ús de les armes? Creieu que la política d'Estats Units d'Amèrica sobre la tinença d'armes és adequada? Que les persones puguin tenir armes de foc a casa les protegeix o les fa més vulnerables?
14. Algunes persones que eren castigades a la gàbia es tornaven boges⁴¹. Quines estratègies psicològiques creieu que es poden fer servir per aguantar un càstig d'aquestes característiques? Vosaltres creieu que ho aguantaríeu?

²⁸ Referència a la pàgina 42: "Per gastar les mínimes energies, em vaig posar a pensar, (...) en el que m'agradaria fer si algun dia en sortia."

²⁹ Referència a la pàgina 44: " [Els xofers] També van fer algunes bromes sobre en què gastarien els diners."

³⁰ Referència a la pàgina 45: "Les preguntes que em vaig fer em van donar un objectiu, i en aquestes situacions (...) ajuda a sobreviure."

³¹ Referència a la pàgina 46: "(...) l'olla amb mandioca (...)"

³² Referència a la pàgina 44: "(...) i marxar a viure en algun altre país."

³³ Referència a la pàgina 38: "El capatàs era un home gros i brutal."

³⁴ Referència a la pàgina 45: "(...) a la gàbia hi va entrar un noi, però d'allà en va sortir un home."

³⁵ Referència a la pàgina 46: "Però jo volia deixar la feina de miner (...)"

³⁶ Referència a la pàgina 47: "(...) des de petit, m'havia agradat ajudar la meva mare, les meves germanes i la meva àvia a preparar el menjar."

³⁷ Referència a la pàgina 39: "(...) el guardià va triar una de les gàbies, i m'hi va empènyer dins."

³⁸ Referència a la pàgina 44: "Fins llavors, no m'havia adonat que hi havia gent que tria benefici de la nostra feina."

³⁹ Referència a la pàgina 46: "Però jo volia deixar la feina de miner (...)"

⁴⁰ Referència a la pàgina 37: "(...) m'anava empenyent amb la seva arma (...)"

⁴¹ Referència a la pàgina 42: "(...) alguns nois no havien suportat aquest càstig i que alguns s'havien tornat bojos."

Les imatges Menjars

Mandioca

Escudella i carn d'olla

Les expressions

Ser més dolent que la tinya: ser molt dolent.

Aprofitar l'avinentesa: aprofitar l'oportunitat.

La cançó. *La presó de Nàpols*

Kibwe és engabiat durant uns dies i explica com es sent durant el captiveri. Aquesta cançó tradicional infantil catalana també explica les vicissituds de persones empresonades i com es senten dins la presó, en concret a la de Nàpols.

A la ciutat de Nàpols
hi ha una presó,
la vida mia,
hi ha una presó,
la vida mia amor.

Hi ha vint-i-nou presos
que canten la cançó,
la vida mia,
que canten la cançó,
la vida mia amor.

La dama està en finestra
escoltant la cançó,
la vida mia,
escoltant la cançó,
la vida mia amor.

Els presos se'n temeren,
ja no cantaven, no,
la vida mia,
ja no cantaven, no,
la vida mia amor.

-Per què no cantau, presos?
per què no cantau, no?
la vida mia.
per què no cantau, no?
la vida mia amor.

-Com cantarem, senyora,
si estam dins la presó?
la vida mia,
si estam dins la presó,
la vida mia amor.

Sense menjar ni beure
més que algun rosegó,
la vida mia,
més que algun rosegó,
la vida mia amor.

Demà serà dissabte,
mos penjaran a tots,
la vida mia,
mos penjaran a tots,
la vida mia amor.

L'explicació: la mineria il·legal causa la disminució dramàtica de la població de goril·les de Grauer a la RDC

Els goril·les de Grauer (*Gorilla beringei graueri*) són els més grans que existeixen. Un mascle pot pesar entre 160 i 200 quilos i fer fins a 1,70 m d'alçada. Una femella goril·la de Grauer fa entre 1,50 i 1,60 m d'alçada i pesa la meitat que un mascle. Ambdós són pacífics i s'alimenten bàsicament de vegetals. Després de 8 mesos i mig de gestació, la femella dona llum a una cria, a la que alletarà durant almenys tres anys. El Petit s'aferrarà a la mare, gatejarà a les 9 setmanes i caminarà a partir dels 8 mesos, però es mantindrà amb ella durant almenys 4 anys. Els mascles arribaran a la maduresa quan passin els 12 anys i les femelles a partir dels 8. Però la caça furtiva està delmant la seva població i està portant aquesta subespècie a l'extinció: ara queden menys de 3.800 individus.

La principal causa del perill que els aguaita és la caça d'aquests animals salvatges per la seva carn, que s'està donant al voltant dels vilatges i campaments miners muntats pels diversos grups armats als boscos de l'est de la República Democràtica del Congo. Les mines s'estableixen en zones remotes per proporcionar finançament d'armes i continuar així la lluita armada, però en endinsar-se dins la selva per evitar la detecció van arribar a les zones on els goril·les han sobreviscut gràcies a la llunyania dels pobles i carreteres. Allà on viuen, en les selves de l'est de la República Democràtica del Congo, s'amunteguen cada matí milers de miners que, sota la vigilància atenta de militars o guerrillers armats, entren en forats per aconseguir coltan, caserita o altres minerals estratègics que s'utilitzen per fabricar els nostres dispositius mòbils.

Extret de <http://mobilitzatperlaselva.org>

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Els companys ensenyen a Kibwe l'ofici de miner. Definiu un ofici sense dir-ne el nom i intenteu que la resta del grup endevini de quin es tracta.
2. Kibwe parla del seu estat d'ànim, tancat en una gàbia. Escriviu en un full un estat d'ànim d'entre els següents (tristesia, alegria, enuig, decepció, neguit, desesper, alerta, satisfacció, enyorament, desànim). Mostreu-lo i intenteu que la resta del grup expliquin situacions en què es pugui experimentar aquest estat d'ànim. Ho podeu fer amb tots els estats d'ànim anunciats més amunt.

Activitats per preparar a casa i compartir

Kibwe es va convertir en cuiner. Prepareu a casa l'explicació de com fer un plat propi de la vostra cultura i expliqueu-ho a la següent sessió.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

6. El coltan: l'or gris

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Els periodistes graven moltes parts del campament⁴². Us agrada fer servir la càmera per gravar? Quan aneu a un concert, espectacle, etc. el graveu? Preferiu utilitzar la càmera del mòbil o una creada només per a aquesta finalitat?
2. L'obra fa una distinció clara entre el primer i el tercer món⁴³. Quines creieu que són les principals diferències en les condicions de vida d'aquests dos móns?
3. Mentre els companys de Kibwe miraven de cridar l'atenció dels periodistes, Kibwe encarava la situació des d'un punt de vista més reflexiu⁴⁴. Sou inquiet, o més aviat despreocupats? Constantment us pregunteu coses a vosaltres mateixos?
4. El periodista ensenya una tauleta a Kibwe i a través d'ella li mostra imatges de la seva ciutat, de la seva família, etc.⁴⁵. Feu servir Internet? Us agrada ensenyar imatges de vosaltres i de la vostra família a persones desconegudes? Feu servir les xarxes socials? Hi pengeu fotografies? Quines fotografies pengeu i quines no?

2. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

5. Quan els periodistes arriben a la mina, la rutina del campament es trenca⁴⁶. Expliqueu algun esdeveniment que recentment hagi trencat la vostra rutina.
6. El coltan està a la base de la majoria d'aparells tecnològics d'avui dia⁴⁷. Expliqueu quatre coses que va fer ahir que impliquin aquest tipus de tecnologia.
7. El periodista confessa a Kibwe que mai havia vist un lloc com aquell⁴⁸. Heu vist mai, a la vida real, en una pel·lícula o en un reportatge, un lloc on les condicions de treball siguin semblants?
8. El periodista ensenya una tablet a Kibwe, i aquest no n'havia vist mai cap⁴⁹. Us ha passat alguna vegada, que us ensenyin una cosa estranya, que mai havíeu vist ni sabíeu que existia? Quina? Qui us la va ensenyar?

3. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

9. Els periodistes feien un reportatge de les condicions de vida a la mina⁵⁰. Què opineu del periodisme? Què opineu d'algunes pràctiques del periodisme actual, com ara la premsa rosa, groga, etc. ?
10. Kibwe finalment entén que el coltan s'extreu per fabricar aparells tecnològics per a països del primer món⁵¹. Creieu que comprant aparells d'aquest tipus afavoriu pràctiques com les que descriu el llibre? Què creieu que podem fer per evitar aquest tipus d'injustícia? Sabeu què és el comerç just?
11. Els periodistes estaven gravant una pel·lícula per ser mostrada al seu país d'origen⁵². Creieu que és una mesura efectiva de denúncia? De quina altra manera es podria fer pressió des d'aquí?
12. El coltan també s'usa per crear tecnologia militar⁵³. Creieu que les guerres algun dia s'acabaran? Creieu que les guerres són útils per alguna cosa?
13. Gràcies als satèl·lits artificials, podem accedir a informació de tot tipus des de qualsevol part del món⁵⁴. Aquest fenomen ha reforçat el concepte de "globalització". Què en penseu, de la globalització? Té aspectes positius? Té aspectes negatius? Us sentiu part d'un món global o us sentiu només part d'un racó de món?

⁴² Referència a la pàgina 49: "[Els periodistes] Duien càmeres i ho volien enfocar tot."

⁴³ Referència a la pàgina 50: "(...) el coltan era molt important per als països d'on ells venien."

⁴⁴ Referència a la pàgina 49: "Es posaven abraçats davant de la càmera, com si els anessin a fer una foto."

⁴⁵ Referència a la pàgina 51: "Era (...) com una llibreta i un televisor alhora. (...) em va ensenyar com era el seu país, el carrer on vivia (...)"

⁴⁶ Referència a la pàgina 49: "Va ser tot un esdeveniment que va trencar les nostres rutines."

⁴⁷ Referència a la pàgina 52: "(...) tota aquesta tecnologia era possible (...) pel coltan (...)"

⁴⁸ Referència a la pàgina 51: "Em va dir que mai no havia vist un lloc com la nostra mina."

⁴⁹ Referència a la pàgina 51: "Era un objecte que no havia vist mai."

⁵⁰ Referència a la pàgina 49: "Feien un reportatge sobre les mines de coltan i les condicions de vida a la mina."

⁵¹ Referència a la pàgina 53: "Finalment, trobava una explicació al nostre treball a la mina (...) i perquè necessitaven el coltan."

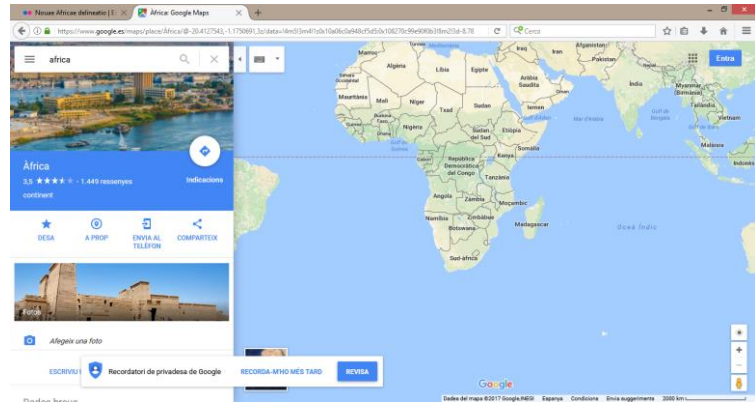
⁵² Referència a la pàgina 51: "[Els periodistes] Feien una pel·lícula per ensenyar-la als seus països."

⁵³ Referència a la pàgina 50: "[El coltan s'utilitza per a] usos militars i armes de guerra."

⁵⁴ Referència a la pàgina 51: "Em va parlar dels satèl·lits artificials que hi ha a l'espai i que feien possible que ara poguéssim veure imatges, llibres, (...)"

Mapa d'Àfrica antic

Mapa d'Àfrica extret de Google Maps

Les expressions

Fer-se la barba d'or: enriquir-se.

Lligar caps: establir les relacions existents entre diferents coses que semblaven inconnexes

La cançó. Coses Modernes, d'Antònia Font

L'extracció del coltan s'emmarca en un context de gran avanç tecnològic. Antònia Font, un grup de música pop de les Illes Balears, es mostra globalment influenciat per l'evolució tecnològica d'aquesta època. En la seva producció textual hi ressalten els habituals esments a allò modern.

Bosses de plàstic, cintes de casset,
matar d'explosió, uralita, kleenex, tampax,
rellotge de quars, polièster, radar, cinema,
fusió nuclear, cremallera, màquina d'escriure qwerty,
bomba atòmica, turbina, vitroceràmica, bolígraf,
llum estroboscòpica, biquini, plaques solars,
totes ses coses modernes han esperat molt,
llenguatge binari, theremin, minifalda, nilon.

Totes ses coses modernes,
totes ses coses modernes han esperat molt,
totes ses coses modernes,
totes ses coses modernes s'han enfadat molt.

Flors a taula, papallones indecises,
peus a sabates, pintura invisible,
setze megapíxels, milers de milions de microones,
cent frigories només, dues fregones.

Totes ses coses modernes,
totes ses coses modernes han esperat molt,
totes ses coses modernes,
totes ses coses modernes s'han enfadat molt.

Totes ses coses modernes,
totes ses coses modernes han esperat molt.

L'explicació: eines per al "periodisme ciutadà" de denúncia

L'exercici del periodisme ha canviat extraordinàriament en els darrers anys amb la irrupció de les noves tecnologies i l'accés dels ciutadans a mitjans que els permeten actuar com a testimonis de l'actualitat. Avui, els ciutadans són peça clau en el relat periodístic dels fets més immediats i la seva "intrusió" ha permès donar a conèixer realitats tan rellevants com la violació de drets humans, amb testimonis audiovisuals i una immediata i inimaginable 20 anys enrere.

El principal repte per a les agències de notícies i els mitjans de comunicació és trobar l'equilibri entre la veracitat de la font i la urgència amb que ha de ser tractada la informació. D'altra banda, el ciutadà testimoni, especialment en les zones més convulsives, ha de vetllar per la seva seguretat i la de les persones que formen part del seu testimoni audiovisual, per evitar represàlies. (...)

Extret de <http://www.manifestacom.com>

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Kibwe no sabia el que era una tauleta. Cadascun de vosaltres heu d'explicar al grup, sense dir-ne el nom, quines funcions té un aparell tecnològic i com és, i la resta ha d'endevinar quin és.
2. Per parelles, imagineu que un de vosaltres és un periodista que va a entrevistar una formiga. L'altre és la formiga. Intenteu fer una entrevista partint d'aquest context on la formiga expliqui alguna cosa interessant i absolutament desconeguda pel periodista sobre la seva vida (com recull menjar, com construeix casa seva, qui la mana, com treballa, etc.).

Activitats per preparar a casa i compartir

El coltan és tan valuós que l'anomenen "or gris". Busqueu informació sobre un altre mineral que també sigui valuós i a la propera sessió expliqueu per què ho és i per què s'utilitza.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

7. La fugida del campament

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Kibwe relaciona l'esclavitud de les mines de coltan amb el consumisme en l'àmbit tecnològic⁵⁵. Us agrada canviar-vos sovint el mòbil? Esteu al dia en tecnologia?
2. Marcus detecta un gran sentiment de culpa en Kibwe⁵⁶. Acostumeu a tenir sentiment de culpa? En quines situacions?
3. Kibwe cada dia de la seva vida recorda els seus companys de la mina⁵⁷. Hi ha alguna persona que recordeu molt sovint? Qui és o qui són? Perquè els recordeu?
4. Quan hi va haver l'esllavissada feia dies que plovia molt⁵⁸. Us agrada la pluja o us deprimeix? Què preferiu, la calor o el fred? Quin clima té el lloc on vau néixer? Us agrada el clima de Catalunya?
5. Kibwe descriu una esllavissada tràgica⁵⁹. Descriuiu altres desastres naturals que conegueu. En què consisteixen?

3. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

6. A la gent li agrada lluir els darrers models de telèfon mòbil, segons relata el llibre⁶⁰. Recordeu quan vau tenir el vostre primer telèfon mòbil? Us el van comprar o us el van regalar? Com era?
7. Marcus, com més escoltava la història que li estaven explicant, més impressionat es trobava⁶¹. Expliqueu l'últim cop que algú us va explicar una cosa que us impressionés.
8. Kibwe es considera afortunat⁶². Recordeu algun moment de la vostra vida en què hagueu tingut molta sort? Què va passar?
9. En un moment determinat Kibwe va prendre la decisió d'escapar-se⁶³. Recordeu algun moment de la vostra vida que hagueu hagut de fugir? De què fugíeu? Us vau penedir d'haver fugit?
10. L'esllavissada que hi va haver va ser molt severa⁶⁴. Heu viscut alguna experiència semblant? Recordeu alguna situació en què la naturalesa us hagi impressionat?

4. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

11. Moltes persones obvien que per poder tenir tecnologia hi ha gent que viu en condicions d'esclavatge⁶⁵. Abans vivíem sense mòbil i en canvi ara ens es difícil separar-nos-en cinc minuts. Creieu que podríem renunciar al mòbil? Com d'imprescindible és el mòbil en les vostres vides? Depenem del mòbil?
12. El tràfic de coltan és una realitat⁶⁶. Reflexionem sobre el tràfic. Amb quants productes es trafica? Creieu que els governs prenen prou mesures per intentar evitar específicament el tràfic de coltan? Quines mesures es podrien implementar?
13. Kibwe creu que la vida li ha proporcionat un seguit d'oportunitats que l'han ajudat molt⁶⁷. Considereu que la vida us ha brindat bones oportunitats? Us sentiu afortunats? Valoreu tot el que teniu o considereu que ho podríeu valorar més?
14. Kibwe diu que va tenir sort⁶⁸. Creieu en la sort, o tot depèn de l'esforç personal?

⁵⁵ Referència a la pàgina 55: "(...) models de telèfon (...) i perquè se'ls poguessin renovar cada any."

⁵⁶ Referència a la pàgina 56: "(...) res d'això és culpa teva."

⁵⁷ Referència a la pàgina 56: "(...) no passa dia sense que recordi tots els companys que vaig deixar enrere."

⁵⁸ Referència a la pàgina 57: "Feia dies que plovia sense parar, (...)"

⁵⁹ Referència a la pàgina 57: "L'esllavissada havia estat a prop d'on teníem muntades les tendes (...)"

⁶⁰ Referència a la pàgina 55: "Nosaltres existíem perquè ells poguessin lluir els darrers models de telèfon (...)"

⁶¹ Referència a la pàgina 56: "Com més escolta Kibwe, més impressionat es troba."

⁶² Referència a la pàgina 56: "Els no van tenir les meves oportunitats, ni tampoc la meva sort."

⁶³ Referència a la pàgina 56: "(...) vaig decidir escapar-me."

⁶⁴ Referència a la pàgina 57: "(...) hi va haver una esllavissada a la muntanya."

⁶⁵ Referència a la pàgina 55: "(...) la seva nova tecnologia només era possible perquè nosaltres treballàvem com a esclaus, (...)"

⁶⁶ Referència a la pàgina 55: "(...) als que s'enriquien amb el tràfic de coltan no els importava (...)"

⁶⁷ Referència a la pàgina 56: "Els no van tenir les meves oportunitats, (...)"

⁶⁸ Referència a la pàgina 56: "(...) ni tampoc la meva sort."

Les imatges Carreteres

Carretera de Kinshasa

AP7

Les expressions

Anar brut com una guilla: anar molt brut.

Arribar i moldre: enllestir de seguida.

La cançó. *La força de les armes*, versió de la cançó *Powderfinger*, de Neil Young, a càrrec de Pep Sala

Kibwe explica que fugí de les mines. Neil Young canta sobre un insubmís que fugí per no ser reclutat per fer el soldat.

Escolta mare

hi ha una gent que truca a la porta
van vestits de verd amb fusells a les seves mans
les seves intencions no sembla siguin bones
perquè m'han vingut a buscar
perquè vagi a fer el soldat
jo que mai havia cregut en la força de les armes.

El pare és fora caçant a les muntanyes
el meu germà està bevent
des que ella el va deixar
així que no hi havia ningú per poder ajudar-me
n'acabava de fer dinou
i jo estava allà tot sol
no sabia ben bé què fer
només volia escapar-me.

Aquella gent havien vingut a buscar-me
vaig arrencar a córrer sense saber on anar
quan vaig sentir el primer tret
que em va tocar la cama
poc a poc es va fer fosc
i em va caure a sobre el món
jo plorava de dolor o potser era de ràbia.

Protegiu-vos de la força de les armes
allunyeu-vos de tot allò que té un gatell
jo sortiré d'aquí quan algú vulgui alliberar-me
digueu a casa que estic bé
que algun dia tornaré
i envieu-li dos petons a la meva estimada.

L'explicació: 15 anys perduts al Congo

(...) La lluita armada segueix sent el recurs principal del control polític d'una economia en què l'extorsió de les riqueses naturals és la norma, sigui per part dels exèrcits locals o dels grans grups internacionals -de la fusta, el coltan, l'or, etc.-, per controlar-ne el comerç i blanquejar-ne els beneficis servint-se de les estructures financeres per escapar a qualsevol control, sempre un pas al davant de les noves lleis a favor de la transparència.

Si la Monusco ha tingut la missió durant més de 15 anys de protegir els civils d'exaccions i assassinats dels grups armats; si fins i tot en els últims anys ha tingut la potestat de fer servir les armes per interposar-se entre els grups armats; si, a més a més, el seu objectiu és promoure un espai polític democràtic i una estabilitat que afavoreixi la sobirania i respecti els drets humans, haurem de reconèixer que els resultats són més aviat galdosos.

Passa molt sovint que els exèrcits dels operatius de l'ONU acaben integrant-se com un actor més de conflictes que s'eternitzen. I costa saber si tots plegats s'alimenten entre ells. És a dir, si són una nova manera de viure -de moure diners, reunions, politiqueigs, cimeres...- o estan al servei d'un canvi, a més de protegir la població amb eficàcia. Al Congo és evident que les coses segueixen com estaven, amb nous cicles de violència crònics, encara més grups armats i una població fatigada. La conclusió és senzilla: sense voluntat política real, les missions de l'ONU es converteixen en un pedaç i un dispendi mal gestionat.

Article de Bru Rovira, extret de l'Ara.cat del 5/6/2015

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Kibwe arriba a l'aeroport de Goma. Un aeroport és una infraestructura. Jugueu al penjat amb noms d'infraestructures de grans ciutats.
2. Kibwe va anar de botiga en botiga preguntant i necessitaven algú. Per parelles, penseu en un tipus de botiga i prepareu un petit diàleg entre client i botiguer, i la resta del grup ha d'endevinar de quin tipus de botiga es tracta.

Activitats per preparar a casa i compartir

Goma és una ciutat feta al peu d'un gran volcà i construïda sobre les restes de lava de les erupcions. Prepareu una exposició sobre una curiositat de la vostra població de residència o origen.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

8. La vida al Congo

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Al Congo també es busquen diamants⁶⁹. Us agrada portar joies? I regalar-ne? En teniu moltes? En teniu d'heretades dels pares, avis, etc.?
2. La RDC és un país molt gran⁷⁰. Us agraden els països grans o preferiu els petits? El vostre país d'origen és gran o és petit? Per viure-hi, us sentiu més a gust en un poble o en una ciutat?
3. La RDC fa gairebé 2,5 milions de quilòmetres quadrats, i la seva capital, Kinshasa, és a la riba atlàntica⁷¹. Descriviu geogràficament, a grans trets, el vostre país d'origen o de residència.
4. Els colonitzadors europeus del segle XIX i XX van dibuixar les fronteres africanes⁷². Què sabeu de la colonització i descolonització? I concretament de les d'Àfrica?

3. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

5. Els darrers 20 anys al Congo hi ha hagut diversos conflictes armats⁷³. Recordeu els detalls d'alguna guerra que hi hagi hagut o hi hagi en qualsevol part del món (origen, causes, països en conflicte, desenvolupament, etc.)?
6. A la RDC, així com a d'altres llocs del món, s'han viscut terribles atrocitats, com per exemple genocidis, en contextos de guerra.⁷⁴ Recordeu genocidis de la història de la humanitat? On han estat? Qui els ha propiciat? Quin ha estat el seu context?
7. La gent va haver de fugir del seu poble en èpoques de conflicte⁷⁵. Coneixeu algú a qui li hagi passat? Perquè ho va haver de fer? D'on era? On va anar? Va poder tornar?
8. L'absència de violència va permetre la reconstrucció del poble i de les seves infraestructures, malmeses pels conflictes armats⁷⁶. Heu hagut de reconstruir mai alguna cosa? Què li va passar? Quin procés va seguir per fer la reconstrucció?

4. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

9. La RDC és un exemple de país espoliat⁷⁷. Considereu que l'espoliació de països en vies de desenvolupament és legítima? S'hauria d'evitar? Com es podria evitar?
10. Durant l'època colonial era costum, per atemorir les persones i donar exemple, tallar la mà a un de cada 100 esclaus⁷⁸. Considereu que aquesta mesura, a banda de bàrbara, era efectiva per als seus propòsits? Quins sentiments deuria generar aquesta pràctica a la resta de persones explotades?
11. Els grups armats sorgits de la Guerra Mundial Africana s'han beneficiat dels diners que els han pagat les grans companyies internacionals⁷⁹. Com creieu que les grans companyies internacionals han contribuït a fomentar les guerres dels països en vies de desenvolupament, en generar violència, etc.?
12. El fet que les mines passessin a tenir unes garanties laborals mínimes va dur al tancament de moltes d'aquestes i, indirectament, moltes persones van quedar sense la seva forma de subsistència⁸⁰. Una cosa positiva també en pot portar de negatives associades. Aquest tractat que garantia les condicions laborals s'hauria d'haver acompanyat d'altres mesures per evitar el què va passar? Quines mesures se us acudeixen?
13. Les fronteres artificials imposades pels colonitzadors van agrupar en un mateix estat pobles que poc tenien a veure els uns amb els altres⁸¹. Creieu que aquestes diferències de cultura, costums, llengua, etc. són un problema per a la convivència comuna dins un mateix país?

⁶⁹ Referència a la pàgina 63: "Aquest és un país ple de riqueses i fa anys que se les van enduent. (...) fins no fa gaire anys eren els metalls (...) i també, és clar, els diamants."

⁷⁰ Referència a la pàgina 65: "(...) la República Democràtica del Congo, és un país molt gran (...)"

⁷¹ Referència a la pàgina 65: "(...) de gairebé 2 milions i mig de quilòmetres quadrats. La seva capital, Kinshasa, és a la riba atlàntica (...)"

⁷² Referència a la pàgina 66: "(...) vivim en fronteres dibuixades pels colonitzadors europeus fa un parell de segles."

⁷³ Referència a la pàgina 63: "(...) als darrers 20 anys hi ha hagut diverses guerres i revoltes."

⁷⁴ Referència a la pàgina 66: "En tot aquest temps, hem viscut matances, genocidis, greus crims de guerra i violacions dels drets humans."

⁷⁵ Referència a la pàgina 67: "Gent que durant el conflicte havia hagut de fugir del seu poble (...) pot començar a retornar a les seves cases."

⁷⁶ Referència a la pàgina 67: "La vida normal i sense violència (...) ens va permetent reconstruir-lo [el poble] (...)"

⁷⁷ Referència a la pàgina 63: "Aquest és un país ple de riqueses i fa anys que se les van enduent."

⁷⁸ Referència a la pàgina 64: "Un dels costums que es va instal·lar en aquesta època colonial era el de tallar la mà a un de cada 100 esclaus."

⁷⁹ Referència a la pàgina 64: "(...) s'han beneficiat dels diners que els han pagat les grans companyies internacionals."

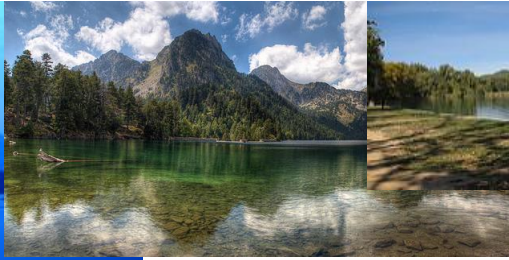
⁸⁰ Referència a la pàgina 64: "Unes mines més segures, on el treball dels nens fos prohibit. Sobretot volia dir unes mines sense esclaus."

⁸¹ Referència a la pàgina 65: "Aquest país, la RDC, és un país molt gran, (...). La seva capital, Kinshasa, (...) és (...) a milers de quilòmetres d'aquí. El clima, els costums, algunes llengües... Tot és diferent i som estranys els uns als altres."

Les imatges Llacs

Llac Mutanda (Uganda)

Estany de Sant Maurici

Estany de Banyoles

Les expressions

Fer el joc: anar-li a favor indirectament, facilitar-li la consecució dels seus propòsits.

Ploure sobre mullat: venir un contratemps, un treball, etc., sobre un altre.

La cançó. Pamflet, de Pau Alabajos

Pau Alabajos, cantautor de Torrent (País Valencià), posa el focus en els interessos econòmics que generen les guerres, com a causa o com a efecte. Es pregunta si nosaltres individualment podem fer més del que fem per evitar-les. Guerres com les que descriu Kibwe en aquest capítol del llibre.

Corre la sang en Bagdad,
en Beirut, en la franja de Gaza
i en Afganistan.
Moren civils en Txetxènia,
Ruanda, Xiapas
i en altres indrets
del "tercer món"
que costa ubicar en el mapa
amb els ulls embenats.

Fins a quin punt és moral
que els països més rics
del planeta traguin profit
dels conflictes armats;
que la guerra supose
un negoci dels més lucratiu
per al G8, que exporta el 80%
de les armes del món?

La indiferència és un crim
que es perpetra quotidianament
contra la humanitat.
Sense compassió
desviem la mirada impol·luta
cap a un altre costat,
amb el cor en un puny,
fingint que no som responsables,
que no som conscients.

Quin és el nostre paper?
Què podem fer nosaltres
per cloure el "mercat
de la mort"?
Hem de prendre partit,
no n'hi ha prou amb girar-nos
d'esquenes i fer com si res
no estiguera passant.

Som hereus d'una amarga esperança,
una esclatxa de llum.

L'explicació: la Guerra Mundial Africana

L'any 1998, el president del Congo, Laurent Desirée Kabila, va donar l'ordre d'expulsar del país les tropes dels seus antics aliats, Ruanda i Uganda, que l'havien ajudat a derrocar la llarga dictadura de Mobutu Sessé Seko (1965-1997). Aquest fet va fer esclatar un conflicte entre l'exèrcit de la RDC, Sudan, Zimbawe, Angola, Namíbia, Txad i Líbia, contra Burundi, Ruanda i Uganda. Entremig, centenars de milícies locals i mercenaris que mataven i violaven impunement, amb un rerefons marcat pels conflictes i genocidis entre les ètnies Hutu i Tutsi, i una lluita pel control dels valuosos recursos naturals que es poden trobar al territori congolès. (...)

L'imponent geografia de la RDC, amb frondoses selves, sòls fèrtils i cabalosos rius, s'uneix a l'enorme quantitat de recursos minerals i fòssils que s'ajunten dins el seu territori: petroli, el 30% de les reserves mundials de cobalt, el 10% de coure i fins al 80% de les reserves mundials de coltan, preuat mineral per tecnologies d'última generació. També posseeix importants produccions d'or, plata, diamants i altres valuosos minerals.

L'africanista Mbuyi Kabunda atribueix a la lluita pel control d'aquests importants recursos com la principal causa de la continua conflictivitat viscuda al Congo i critica les visions "frívols" que titllen el conflicte com a "Ètnic". Desenvolupant aquesta teoria, Kabunda creu que països com Ruanda i Uganda, i empreses multinacionals del Nord, sempre han tret profit del caos i el desordre per saquejar els recursos naturals del país i que seguiran actuant per a debilitar les estructures d'Estat congolese, instrumentalitzant així el conflicte ètnic. La identitat actua més com a força de mobilització política que no pas com a causa principal i vertadera.

En aquest sentit, segons dades de l'ONU, relatives a investigacions de l'any 2000, l'exèrcit de Ruanda va exportar aproximadament 100 tones de coltan al mes a través de dues empreses: Ruanda Metals i Eagle Wings Resources, totes dues, vinculades directament al partit del govern Ruandès, el FPR.

Diversos informes de la ONU van posar també en tela de judici fins a 85 empreses multinacionals que haurien realitzat activitats presumptament delictives durant els anys 2000 al 2003, finançant la guerra mitjançant la compra de recursos naturals a les parts bel·ligerants: 3 bancs belgues, 17 empreses mineres occidentals i diverses empreses poc conegudes d'Àfrica, Àsia i Orient Mitjà. (...)

Article extret de <https://www.elcugatenc.cat/blogs/espai-mon/guerra-mundial-africana>

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Amb qui tenen frontera els següents estats? França, Alemanya, Egipte, Japó, Brasil, Xina, Xile, Uganda, Congo i Holanda (se'n poden treure o afegir). Dividiu el grup en dos i, per torns alterns de resposta, comptabilitzeu un punt per cada estat fronterer encertat. Canvieu d'estat quan un grup erra la resposta.
2. Mímica. Sortiu davant del grup d'un en un i amb mímica, sense poder parlar, representeu un element típic de qualsevol país del món. La resta del grup ha d'encertar de quin país es tracta.

Activitats per preparar a casa i compartir

Redacteu els punts principals que vosaltres inclouríeu en un tractat sobre garanties laborals en una mina de coltan. Els exposeu a la següent sessió i tot el grup creeu, després de discutir les aportacions de tothom, una proposta completa de tractat.

NOTA: Si aquest és l'últim capítol que s'ha llegit al llarg de la sessió, demaneu que algun xerraire en faci un resum per explicar-lo al principi de la següent sessió.

9. Mirant el futur

Motors de conversa

1. Per començar a parlar ⇒ Parleu de com sou i què feu i del que coneixeu

1. Quan Kibwe acaba d'explicar la seva història, ja és gairebé mitjanit⁸². Us agrada anar a dormir tard? Sou matiners? Què feu després de sopar?
2. La Kahindo treballa en un quiosc⁸³. Llegiu la premsa? De quin tipus (general, rosa, d'esports, etc.)? En suport paper o en suport digital? Us agrada estar al dia de les notícies?
3. Kibwe defineix la Kahindo com la noia més bonica que ha vist mai⁸⁴. Com creieu que deu ser? Com us la imagineu? Descriuiu-vos a vosaltres mateixos.
4. Kibwe convida Marcus a dinar a casa seva⁸⁵. Us agrada tenir convidats? Per què? Preferiu convidar o ser convidats?
5. Alguns vols de l'ONU aterren a l'aeroport de Goma⁸⁶. Coneixeu l'organisme? Creieu que és important la feina que fa? És eficaç?

3. Per llançar-se a parlar ⇒ Parleu del que recordeu

6. Marcus pregunta a Kibwe si no té ganes d'agafar un avió i volar lluny⁸⁷. Us ha passat alguna vegada, de tenir ganes de deixar-ho tot enrere? Què va passar? on volíeu anar? Finalment ho va fer?
7. Kibwe va conèixer la Kahindo a la feina⁸⁸. On va conèixer la vostra parella (actual o alguna d'anterior)? Què estàveu fent, en aquell moment?
8. Kibwe es va gastar els estalvis de dos mesos per convidar a menjar la Kahindo en un bon restaurant⁸⁹. Heu fet mai alguna cosa semblant? Heu gastat mai molts diners en alguna cosa? Què va comprar? Per què?
9. Kibwe explica que el dia d'aquest àpat va ser un dels dies més feliços de la seva vida⁹⁰. Expliqueu algun dels dies més feliços de la vostra vida.

4. Per parlar millor 1 ⇒ Parleu del que sabeu fer i del que penseu

10. Marcus pregunta a Kibwe si es vol quedar a Goma per tota la vida⁹¹. Creieu que hi ha coses que duren per sempre? L'amor dura per sempre? Creieu que és millor una feina per a tota la vida, o que és millor anar-la canviant?
11. Kibwe creu que pots viatjar sense moure't de lloc⁹². Esteu d'acord amb aquesta afirmació? Quin tipus de viatges us venen al cap en sentir aquesta frase?
12. Kibwe vol formar una família gran⁹³. Preferiu viure en família o com a *single*? Quins avantatges i inconvenients hi veieu, en cadascuna de les dues opcions?
13. Marcus regala a Kibwe la seva tauleta perquè sempre es puguin mantenir en contacte⁹⁴. És important per a vosaltres mantenir-vos constantment en contacte amb persones que teniu lluny? Fins a quin punt creieu que això perjudica la relació amb les persones que tenim més a prop?

Les imatges Famílies

Família africana

Família europea

⁸² Referència a la pàgina 69: "(...) i ja gairebé és mitjanit."

⁸³ Referència a la pàgina 72: "De dia, quan el quiosc és obert, hi treballa la Kahindo, (...)"

⁸⁴ Referència a la pàgina 72: "(...) la noia més bonica que he vist mai."

⁸⁵ Referència a la pàgina 77: "Et prepararé alguna de les meves especialitats (...)"

⁸⁶ Referència a la pàgina 75: "(...) només hi ha alguns vols de línies africanes i de l'ONU."

⁸⁷ Referència a la pàgina 69: "(...) no tens ganes d'agafar un avió i volar lluny d'aquí?"

⁸⁸ Referència a la pàgina 72: "Quan ve a fer un cafè o un àpat, procuro ser jo qui la serveix."

⁸⁹ Referència a la pàgina 72: "Fa temps que xerrem en aquestes estones i un diumenge la vaig convidar a dinar. Em vaig gastar els estalvis d'un parell de mesos de feina (...)"

⁹⁰ Referència a la pàgina 72: "(...) va ser un dels dies més feliços de la meua vida."

⁹¹ Referència a la pàgina 69: "Et vols quedar aquí per sempre?"

⁹² Referència a la pàgina 70: "Pots viatjar sense moure't de lloc."

⁹³ Referència a la pàgina 73: "El meu viatge és casar-me amb ella i formar una gran família, (...)"

⁹⁴ Referència a la pàgina 73: "(...) et vull fer un regal (...) que ens mantingui en contacte."

Les expressions

Gratar-se la butxaca: fer despesa.

Tenir el cor robat: estar enamorat.

La cançó. *Que tot et vagi bé*, de Txarango

Marcus ha de marxar de Goma. Tant Kibwe com ell continuaran amb les seves vides. Cadascú seguirà el seu camí. Que tot et vagi bé, com diuen els Txarango...

Haurem pogut recollir l'aire al seu pas,
recórrer el món i sentir el cel a l'abast.
Haurem pogut viure el que havíem somiat
sense res més que una guitarra, entre les mans.

I no hem mirat enrere mai,
hi ha nits que encara ens pesen.
Però no hem deixat de caminar.
Que tot et vagi bé.

Que trobis tot allò que busques.
Que et sigui lleu la direcció.
I vinguin plens de melodies els nous dies,
que siguis fort. Que tot et vagi bé. Que tot et
vagi bé.

Recordarem mil carreteres plegats
la lluna roja i les sirenes del mar,
els gratacels de les més grises ciutats
i les estrelles sobre el riu al cor de la Casamance.

I a poc a poc ens hem fet grans.
Hi ha nits que encara ens pesen.
Però no hem deixat de caminar.
Que tot et vagi bé.

Que trobis tot allò que busques.
Que et sigui lleu la direcció.
I vinguin plens de melodies els nous dies,
que siguis fort. Que tot et vagi bé. Que tot et
vagi bé.

Si plores
quan la ciutat dorm
que una bella cançó
porti de l'infinit
estels que et facin foc
per arribar al matí.

Riu i crida
com ho vam fer abans
quan vivíem jugant
i res no era important.
Només seguir cantant
i fer ballar el camí.

L'explicació: el volcà Nyiragongo (notícia de 16 de febrer de 2004)

L'erupció del volcà Nyiragongo, a la República Democràtica del Congo, ha arrasat una part de la ciutat de Goma, provocant 45 morts i desenes de ferits, des que ahir va començar a expulsar lava i fum. Milers d'habitants de Goma han fugit de la ciutat en direcció a la propera frontera amb Ruanda. Segons el contingent de Nacions Unides al Congo, l'erupció del volcà està a punt de convertir-se en una catàstrofe humanitària. Es calcula que poden ser més de 300.000 els que fugen de Goma, que compta amb mig milió d'habitants. El Programa Mundial d'Aliments intenta proveir en aquests moments els aliments d'emergència necessaris.

El Nyiragongo, de 3.469 metres, és un dels vuit volcans que voregen la frontera de Ruanda, Congo i Uganda i es troba a només 10 quilòmetres de Goma. El 1977, més de 2.000 persones van morir en menys de 30 minuts quan el Nyiragongo va entrar en erupció, produint un riu de lava d'un quilòmetre d'amplada que va incinerar tot el que va trobar.

Notícia extreta de Vilaweb, de 16/02/2004, a <http://www.vilaweb.cat/noticia/454838/20040216/lerupcio-volca-congo-provoca-45-morts-300000-desplacats-frontera-ruanda.html>

Activitats en grup. Ara tots plegats (ATP)

1. Marcus li pregunta a Kibwe si mai ha tingut la temptació d'agafar un avió i fugir de Goma. Per torns, en una pissarra, o en un paper, dibuixeu una cosa típica d'un lloc on us agradaria escapar, ni que fos només per uns dies. La resta heu d'endevinar de quin país, ciutat, poble, etc. es tracta.
2. Kibwe vol formar una gran família. Per parelles, entrevisteu el vostre company o companya i feu l'arbre genealògic de la seva família. Es tracta de treballar el vocabulari dels membres de la família (p.e. tens germans, estàs casat, com es diuen els teus pares, etc.).

Activitats per preparar a casa i compartir

Prepareu una breu explicació de la història de la vostra vida i expliqueu-la als companys a la propera sessió.

Llistat d'atribucions

Imatge

Unitat	Descripció de la imatge	Atribució
1. Arribada a Goma	Aeroport de Goma	Teseum
2. La història d'en Kibwe	Aeroport del Prat	Xevi V
3. L'arribada a la mina	Poblat africà Barcelona Vidrà (Osona)	Vanessa anaya Lutor44 Francisco Javier Hidalgo
4. Retorn al campament 5. El càstig	Mandioca Escudella i carn d'olla	BBC World Service desdelamina.net Grupo Unión
6. El coltan: l'or gris	Mapa d'Àfrica antic Mapa d'Àfrica extret de Google Maps	Stuart Rankin Google Maps
7. La fugida del campament	Carretera d'Àfrica AP7	vanessa anaya European Roads
8. La vida al Congo	Llac Mutanda (Uganda) Estany de Sant Maurici Estany de Banyoles	Julio González Paco Calvino Isaac Bordas
9. Mirant el futur	Família africana Família europea	UNHCR/ACNUR Américas Jaime Gutiérrez Valiente

La CAL (Coordinadora d'Associacions per la Llengua Catalana)

contribueix a...

fomentar l'ús social de la llengua catalana i promoure la llengua entre els no catalanoparlants.

La LF (Associació Lectura Fàcil)

Associació Lectura Fàcil

contribueix a...

fer accessible la lectura, la cultura i la informació a tothom, amb especial atenció a les persones amb dificultats lectores.

XERREM DE LLIBRES